روزنامه طلوع

تاریخ ۲۸ آبان ۱۳۹۸ سه‌شنبه

صفحه ۵

شماره ۲۶۶۰

سال بیست‌وپنجم

عظمت نماز در کلام معصومین

رسولُ اللّه صلی‌الله علیه و آله: مَثَلُ الصَّلاةِ مَثَلُ عَمودِ الفُسطاط ؛ إذا ثَبَتَ العَمودُ نَفَعَت الأطنابُ و الأوتادُ و الغِشاءُ و إذا انکسَرَ العَمودُ لم ینفَعْ طُنُبٌ و لا وَتِدٌ و لاَ غِشاءٌ. پیامبر خدا صلی‌الله علیه و آله: مَثَلِ نماز، مَثَلِ ستون خیمه است؛ اگر ستون محکم باشد، طنَاب‌ها و میخ‌ها و چادر کارایی دارند، امّا اگر ستون بشکند، نه طنابی به کار می‌آید و نه میخی و نه چادری.

عنه صلی‌الله علیه و آله: الصَّلاةُ عمادُ الدِّین. پیامبر خدا صلی‌الله علیه و آله: نماز، ستون دین است.

الإمامُ علی علیه‌السلام: اللّهَ اللّهَ فِی الصَّلاةِ؛ فإنّها عَمودُ دینکم. امام علی علیه‌السلام: خدا را، خدا را، به نماز اهمیت دهید؛ زیرا نماز ستون دین شماست.

الإمامُ الباقرُ علیه‌السلام: الصَّلاةُ عَمودُ الدِّین، مَثَلُها کمَثَلِ عَمودِ الفُسطاطِ؛ إذا ثَبَتَ العَمودُ یثبُتُ الأوتادُ و الأطنابُ و إذا مالَ العَمودُ و انکسَرَ لَم یثبُتْ وَتدٌ و لا طُنُبٌ. امام باقر علیه‌السلام: نماز ستون دین است، مَثَلِ آن مَثَلِ تیرک خیمه است، اگر تیرک محکم باشد میخ‌ها و طناب‌ها محکم می‌مانند و اگر تیرک کج شود و بشکند، نه میخی استوار می‌ماند و نه طنابی.

گوناگون

حدیث (اقسام)

کتاب‌شناسی یا ارجاعات این مقاله ناقص است. می‌توانید با اصلاح نحوه ارجاع به منابع بر طبق شیوه‌نامه ارجاع به منابع، به ویکی‌شیعه کمک کنید.

اقسام حدیث تقسیم‌بندی‌هایی در علوم حدیث است که برای فهم بهتر سند یا متن روایات به کار می‌رود.

این تقسیمات عبارت‌اند از:

تقسیم‌بر اساس تعدد سند: خبر واحد، مُسْتَفیض، غریب، عزیز و خبر متواتر

تقسیم‌بر اساس اعتبار سند: صحیح (و اقسام آن: صحیح مُضاف، متفق‌علیه، اعلا، اوسط، ادنی)، حَسَن، موثوق، قوی، ضعیف (و اقسام آن: مُدْرَج، مشترک، مُصَحّف، مؤتلف و مختلف...)

تقسیم‌بر اساس اتصال یا قطع سند: مُسنَد، مُتّصل، مَرفوع، موقوف، مَقطوع، مُرْسَل، مُنْقَطِع، مُعْضَل یا مشکَل، مُضْمَر، مُعَلّق، مُعَنْعَن، مُهْمَل.

تقسیم‌بر اساس متن: نَصّ، ظاهر، مُؤَوّل، مُطلَق و مُقَید، عام و خاص، مُجْمَل و مُبَین، مُکاتَب و مکاتِبه، مشهور، متروک، مطروح، حدیث قدسی، شاذ، مقلوب، متشابه.

تقسیم‌بر اساس عمل به روایت: حجت و لاحجت، مقبول، ناسخ و منسوخ.

محتویات

- ۱. تقسیم احادیث بر اساس سند داشتن
  - ۱.۱ الف) حدیث مسند
    - ۱.۱.۱ مُعَنْعَن
    - ۱.۱.۲ عالی و نازل
    - ۱.۱.۳ مُضْمَر
    - ۱.۱.۴ مُعَلّق
  - ۱.۲ ب) حدیث مُرسَل
    - ۱.۲.۱ مَرفوع
    - ۱.۲.۲ موقوف
    - ۱.۲.۳ مقطوع
- ۲. تقسیم احادیث بر اساس شمار راویان
  - ۲.۱ خبر متواتر
  - ۲.۲ خبر واحد
    - ۲.۲.۱ خبر مُستَفیض
    - ۲.۲.۲ خبر عزیز
    - ۲.۲.۳ خبر غریب
- ۳. تقسیم احادیث بر اساس اعتبار سند
  - ۳.۱ حدیث صحیح
  - ۳.۲ حدیث مُوَثّق
  - ۳.۳ حدیث حَسَن
  - ۳.۴ حدیث قوی
  - ۳.۵ حدیث ضعیف
    - ۳.۵.۱ مجهول
      - ۳.۵.۱.۱ مُهمَل
    - ۳.۵.۲ موضوع
    - ۳.۵.۳ مشترک
    - ۳.۵.۴ شاذ
    - ۳.۵.۵ مُختلط
    - ۳.۵.۶ مُنکَر
    - ۳.۵.۷ متروک
    - ۳.۵.۸ مطروح
    - ۳.۵.۹ مُعَلّل
    - ۳.۵.۱۰ مُضطَرِب
    - ۳.۵.۱۱ مَقلوب
    - ۳.۵.۱۲ مُصَحّف
    - ۳.۵.۱۳ مؤتلف و مختلف
    - ۳.۵.۱۴ مُدَلّس
    - ۳.۵.۱۵ مُدَرّج
    - ۳.۵.۱۶ مُعضَل یا مشکل
- ۴. تقسیم احادیث بر اساس متن روایت
  - ۴.۱ نَصّ
  - ۴.۲ ظاهر
  - ۴.۳ مُؤَوّل
  - ۴.۴ متشابه یا مُجْمَل
  - ۴.۵ مشهور
  - ۴.۶ شاذ و نادر
  - ۴.۷ مُکاتَب
  - ۴.۸ حدیث قُدسی
- ۵. تقسیم‌بر اساس عمل به روایت
  - ۵.۱ مقبوله
  - ۵.۲ ناسخ و منسوخ

تقسیم احادیث بر اساس سند داشتن

الف) حدیث مسند

خبر یا حدیث مُسنَد یعنی خبری که دارای سند بوده و در سند آن اسامی همه راویان از زمان معصوم تا زمان مکتوب شدن در کتاب‌های معتبر و مشهور معلوم باشد. اصالت داشتن کتاب‌های مشهوری مانند کتب اربعه از جهت تاریخی و کتابشناسی کاملاً قابل‌اثبات است.

حدیث مسند اقسامی دارد:

مُعَنْعَن

حدیث معنعن حدیثی است که بدون ذکر الفاظ «أخبَرَنی» «حَدَّثَنی» یا «سَمعتُ» در سلسله سند آن، واژه «عَن» تکرار شده باشد،[۱] مانند: «احمد بن ادریس، عن محمد بن حسّان، عن أبی محمد الرازی، عن سیف بن عمیره، عن اسحاق بن عمار، قال: قال ابو عبدالله علیه‌السلام...».[۲]

عالی و نازل

عالی خبری است که در مقایسه با اخبار دیگر دارای واسطه کمتری باشد و راوی باواسطه‌های کمتری حدیث را از معصوم نقل کرده باشد.

نازل، خبری است که برعکس عالی، تعداد راویان و واسطه‌ها بیشتر باشد.[۳]

برخی محدثان امامیه نیز مجموعه‌هایی به‌منظور گردآوری احادیث عالی السند با اسانید کوتاه تا ائمه (ع) با عنوان مشترک «قُرب الاسناد» تألیف کرده‌اند؛ از جمله: قرب الاسناد عبدالله بن جعفر حمیری.

مُضْمَر

روایتی است که به‌جای ذکر نام معصوم در آن از ضمیر استفاده شده است، مثل آنجایی که راوی بگوید: «سألته علیه‌السلام...» که نشان می‌دهد راوی از معصوم روایت کرده، ولی نمی‌دانیم نام آن معصوم چه بوده است.

مُعَلّق

خبری است که در یکجا محدِّث آن را با تمام سند نقل می‌کند و در جای دیگر همه یا بخشی از ابتدای سند را حذف می‌کند و در حقیقت سند آن را معلق بر نقل پیشین می‌نماید.

ب) حدیث مُرسَل

خبر مُرسَل حدیثی است که یا سند ندارد یا در سند آن، نام همه راویان ذکر نشده باشد. اقسام خبر مرسل عبارت‌اند از:

مَرفوع

خبری است که نام برخی از راویان ابتدای سند ذکر شده و راوی آخر بدون ذکر نام واسطه‌های خود تا معصوم، نقل حدیث کند: «رفعه إلی المعصوم».

حدیث مرفوع نزد اهل سنت حدیثی که منتسب به پیامبر اکرم (ص) باشد نه صحابه (حدیث موقوف) یا تابعین (حدیث مقطوع).[۴]

موقوف

موقوف دو اصطلاح دارد:

الف: خبری که سلسله سند آن به معصوم برسد ولی نام معصوم برده نشده باشد و معروف باشد که راوی آن خبر از غیر معصوم نقل حدیث نمی‌کند.

ب: روایتی که سلسله سند آن به صحابی پیامبر(ص) یا مصاحب امام(ع) منتهی شود. روایت موقوف به دلیل اعتبار صحابه در بسیاری از موارد از نگاه اهل سنت حجت است، اما محدثان شیعه روایت موقوف را تنها زمانی که صدور آن از طریق شواهدی از معصوم ثابت شود، معتبر می‌دانند.

مقطوع

حدیثی را مقطوع گویند که بعض راویان آن ناشناخته باشند یا اتصال اسناد آن به معصوم معلوم نباشد. در اصطلاح اهل سنت حدیث مقطوع به هر حدیثی که بیانگر گفتار یا کردار تابعین باشد، گفته می‌شود. حدیث مقطوع مانند موقوف به‌رغم اتصال سند، ازنظر محدثان شیعه فاقد حجیت است.[۵]

تقسیم احادیث بر اساس شمار راویان

خبر متواتر

نوشتار اصلی: خبر متواتر

خبر متواتر روایتی است که راویان آن در هر طبقه پُرشمار باشند (تعدد سند)، به حدی که تبانی آنها بر دروغ‌بافی ممکن نباشد، به همین دلیل اطمینان داریم این احادیث از معصوم صادر شده است. این‌گونه روایات هم در اعتقادات و هم در فقه معتبر هستند.

خبر واحد

نوشتار اصلی: خبر واحد

اگر روایتی ویژگی بالا را نداشته باشد خبر واحد حساب می‌شود.

خبر مُستَفیض

نوشتار اصلی: خبر مستفیض

اگر در خبر واحد، در هر طبقه از سند حداقل سه راوی وجود داشته باشد، به آن خبر مستفیض گفته می‌شود.

خبر عزیز

اگر در خبر واحد در هر طبقه از سند حداقل دو راوی وجود داشته باشد، خبر عزیز گفته می‌شود.

خبر غریب

اگر در خبر واحد در هر طبق از سند تنها یک راوی وجود داشته باشد، خبر غَریب گفته می‌شود.

تقسیم احادیث بر اساس اعتبار سند

محدثان اهل سنت از دیرزمان، حدیث را به سه نوع اصلی تقسیم می‌کردند: صحیح، حَسَن و ضعیف.

محدثان شیعه، احادیث را بر اساس اعتبار سند آنها به پنج دسته تقسیم می‌کنند. البته این تقسیم‌بندی در دوره‌های گذشته متفاوت بوده است. عالمان شیعه در قرن‌های آغازین، روایات را به دودسته صحیح و غیر صحیح تقسیم کرده[۶] و برای صحیح شرایطی قرار داده بودند: روایتی را که افراد مورداطمینان (ثقه) نقل کنند یا قرینه‌ای در متن حدیث یا حواشی آن باشد که باوجود آنها مطمئن می‌شدند روایت از معصوم نقل شده را صحیح می‌دانستند. این تقسیم‌بندی در قرن‌های بعدی به‌اضافه قسم چهارمی به نام مُوَثّق، از زمان سید بن طاووس (۶۶۴ق)[۷] بین امامیه نیز معمول گردید و شهید ثانی و شیخ بهایی قسم پنجمی بر این اقسام افزوده‌اند و آن حدیث قوی است.

معانی این پنج اصطلاح طبق تقسیم‌بندی رایج چنین است:

حدیث صحیح

نوشتار اصلی: حدیث صحیح

حدیث صحیح خبری است که سلسله سند آن توسط راویانی ثقه (قابل‌اعتماد) و امامی مذهب به معصوم متصل گردد.

حدیث مُوَثّق

حدیث مُوَثّق خبری است دارای سند کامل که نسبت به کلیه افراد سلسله سند در کتاب‌های رجال شیعه[۸] تصریح به وثاقت شده باشد، اگرچه بعضی از افراد زنجیره حدیث، غیر امامی باشند، مانند علی بن فضال و ابان بن عثمان.

گاهی از روایت موثق به قوی تعبیر شده است.

الفاظ؛ ثقه، عین، وجه، مشکور، شیخ الطائفه و حجت نشانگر وثاقت راوی‌اند.

حدیث حَسَن

حدیث حَسَن خبری است که سند آن متصل بوده و تمامی راویان آن امامی مذهب و ممدوح باشند. (الفاظ مفید مدح: مُتقن، حافظ، ضابط، مشکور، زاهد، قَریب الامر)

روایت حسن ازآن‌جهت این‌گونه نام‌گذاری شده که نسبت به سند آن حسن ظن داریم.

حَسَن کالصحیح، روایتی است که راجع به راویان آن مدحی که نزدیک به وثاقت است ذکر شده باشد یا راوی از اصحاب اجماع باشد.

حَسَنُ الاسناد، روایتی است که سند آن حسن باشد، ولی متن حدیث به‌واسطه شُذوذ یا علت، حَسَن نباشد.

حسن به‌اصطلاح اهل سنت خبر مُسندی است که راویان آن، نزدیک به درجه وثاقت باشند یا حدیث مرسلی است که مُرْسِل آن ثقه باشد، ولی درهرحال باید خالی از شذوذ و علت باشد.[۹]

حدیث قوی

حدیث قوی به سه معنا آمده است:[۱۰]

۱. حدیثی که راویان آن شیعه دوازده‌امامی باشد، لیکن مدح و ذمّی از او نشده باشد. حدیث قوی در این کاربرد از اقسام حدیث ضعیف شمرده شده است.

۲. مرادف حدیث موثق.[۱۱]

۳. مرادف حدیث صحیح.[۱۲]

حدیث ضعیف

حدیث ضعیف روایتی که شروط یکی از اقسام «صحیح، حسن، موثق» در آن جمع نباشد؛ یعنی اگر حتی یک راوی (درصورتی‌که تنها یک راوی در آن طبقه باشد) شرایط اطمینان آور را از دست بدهد، آن روایت ضعیف خواهد بود.[۱۳] گاهی ضعیف بر روایت مجروح نیز اطلاق شده است.

ضعیف به‌اصطلاح اهل سنت، حدیثی است که صحیح و حسن نباشد.

تغییر معیار حدیث ضعیف در نزد قدما و متأخران

باید دانست که برخی از احادیثی که قدما آنها را صحیح به شمار می‌آوردند، طبق اصطلاح محدثان متأخر (عالمان قرن هفتم به بعد) ضعیف به‌حساب می‌آیند؛ زیرا قدما ملاک صحت را وثوق و اعتماد به صدور حدیث از معصوم می‌دانستند و برخی روایات بااینکه در سند قابل خدشه هستند ولی باوجود قرائن متنی یا خارجی اطمینان به صدور آنها از معصوم ایجاد می‌شده، چراکه قدما درزمانی می‌زیستند که به عصر معصومان نزدیکتر بوده و به کتاب‌های روایی اصحاب ائمه دسترسی بیشتری داشتند و یکسری قرینه‌هایی در اختیار آنها بود که از آنها اطمینان به صدور روایت از معصوم پیدا می‌کردند ولی این قرینه‌ها در اختیار عالمان قرن‌های متأخر قرار نگرفت.

رویگردانی قدما از یک حدیث هرچند سند آن اشکالی نداشته باشد از عوامل ضعف روایت محسوب می‌شود.

اقسام خبر ضعیف عبارت‌اند از:

مجهول

حدیث مجهول حدیثی است که یک یا چند راوی آن ناشناخته باشند یا در منابع رجالی (که راویان را معرفی می‌کنند) اظهارنظری که وثاقت یا ضعف او را ثابت نکند بیان نشده باشد.

مُهمَل

حدیث مُهمَل، یک نوع از خبر مجهول است؛ یعنی خبری که حداقل یک راوی مجهول و ناشناخته دارد که نامی از او در کتاب‌های رجالی نیامده یا آمد و ولی بیانی از روش، عقیده و مرام او نشده باشد.[۱۴]

موضوع

حدیث موضوع یا حدیث مجعول حدیثی است که راوی به‌دروغ مطلبی را به معصوم نسبت داده باشد.[۱۵]

مشترک

خبری است که راوی یا راویان آن بین ثقه و ضعیف، مشترک باشد و ما دلیلی در دست نداشته باشیم که منظور از آن، فرد ضعیف است یا موثق. این‌گونه، اخبار در مقام استنباط از اعتبار برخوردار نیست.

شاذ

حدیثی که راوی آن متهم به کم‌حافظه بودن در سراسر عمرش باشد.

مُختلِط

حدیثی که راوی متهم به کم‌حافظه بودن در پیری یا اوقات خاصی باشد.

مُنکَر

حدیثی که یکی از راویان آن متهم به کثرت خطای در نقل باشد.

متروک

حدیثی که یکی از راویان آن متهم به دروغ‌گویی یا بدعت باشد، چه این روایت را به‌دروغ نقل کرده باشد یا خیر.

مطروح

خبری است که مضمون آن مخالف دلیل قطعی باشد و هیچ‌گونه تأویلی در مورد آن ممکن نباشد.

مُعَلّل

خبری است که در سند یا متن آن خدشه‌ای است که صحت خبر را زیر سؤال می‌برد.

مُضطرِب

خبری است که به دو گونه روایت شده باشد. مثلاً در یک روایت، راوی باواسطه و در روایت دیگر بدون واسطه از کسی نقل حدیث کرده باشد که این اضطراب، اضطراب در سند نامیده می‌شود. گاهی اضطراب در متن حدیث است، به این‌گونه که راوی، حدیث را به دو شکل و با دو معنای متفاوت نقل کرده باشد که ازاین‌گونه حدیث به مختلف النسخه نیز تعبیر شده است.

مَقلوب

خبری است که در سند یا متن آن قلبی (جابجایی) صورت گرفته باشد. قلب در سند، مانند این‌که محمد بن الحسین، حسین بن محمد ذکر شده باشد و معلوم نباشد کدامیک صحیح است. قلب در متن، یعنی کلمات در دو متن جابجا نقل شده باشند.

مُصَحّف

خبری است که در عبارت متن یا سند آن نقطه‌هایی جابه‌جاشده باشد، ولی اینجابه‌جایی ضرری به حدیث وارد نیاورد که معمولاً این‌گونه جابه‌جایی از تصحیف و نسخه‌برداری و تألیف پدید می‌آید؛ مانند «ابن مراجم» که در برخی نوشته‌ها «ابن مزاحم» ضبط شده است. این‌گونه روایات اگر مطابق موازین علم رجال و درایه دارای شرایط قبولی باشد مورداستفاده قرار می‌گیرند وگرنه نمی‌توان آنها را در مقام استنباط مورد استناد قرار دارد.[۱۶]

مؤتلف و مختلف

حدیثی که در سلسله سند آن اسم کسی نقل شود که به دو گونه ممکن است خوانده شود ولی در کتابت یکسان نوشته می‌شود. این قسم از انواع مُصحف است.

مُدَلّس

خبری است که تلاش شده عیب سند در آن مخفی شود به‌گونه‌ای که حدیث مقبول جلوه داده شود.

مُدَرّج

خبری است که راوی در میان روایت، کلامی را از خود افزوده باشد به‌طوری‌که معلوم نباشد کدام کلام امام است و کدام کلام راوی.[۱۷]

مُعضَل یا مشکل

به دو معنا به کار می‌رود: یا حدیثی که فهم معنای آن دشوار است و یا حدیثی که در سلسله سند آن دو راوی یا بیشتر حذف شده باشد.[۱۸]

تقسیم احادیث بر اساس متن روایت

نَصّ

روایتی که متن آن‌یک معنا بیشتر ندارد.

ظاهر

روایتی که در معنای متن آن احتمالات مختلفی داده می‌شود و یکی از معانی احتمال بیشتری دارد و همان معنا نیز مدنظر گوینده است.

مُؤَوّل

روایتی که در معنای متن آن احتمالات مختلفی داده می‌شود و یکی از معانی احتمال بیشتری دارد ولی باوجود قرائنی معنای غیر ظاهر اراده شده است.

متشابه یا مُجْمَل

روایتی که در معنای متن آن احتمالات مختلفی داده می‌شود ولی هیچ‌یک را نمی‌توان بر بقیه ترجیح دارد و لذا مقصود گوینده از آن معلوم نیست.[۱۹]

مشهور

مشهور حدیثی است که نزد محدثین شایع و مشهور و شناخته شده باشد مانند حدیث (انما الاعمال بالنیات).

شاذ و نادر

خبری است که مضمون آن مخالف حدیث مشهور باشد.

اصطلاح دیگری نیز دارد و آن روایتی است که راوی آن متهم به کم‌حافظه بودن در سراسر عمرش باشد.

مُکاتَب

حدیثی است که راوی آخرین طبقه آن را از نوشته معصوم نقل کند، چه معصوم ابتداءً آن را مرقوم فرموده باشد و چه در جواب سؤال. برخی معتقدند که نگارش حدیث مکاتب باید به خط شریف معصوم (ع) باشد.[۲۰]

حدیث قُدسی

نوشتار اصلی: حدیث قدسی

روایتی که مضمون آن بر معصوم وحی می‌شود و خود معصوم برای بیان آن معنا الفاظی را می‌سازد برخلاف قرآن که لفظ و معنا هر دو از سوی خداوند بر پیامبر(ص) وحی شده بود.

نحوه حذف نام همسر از شناسنامه بعد از طلاق

بعد از طلاق حذف نام همسر سابق از شناسنامه دغدغه بسیاری از زنان و مردان است، زیرا نمی‌خواهند از همسر سابق، نامی در شناسنامه‌شان باشد از همین رو قانون‌گذار همسو با این اتفاقات و نیز به جهت حمایت روحی و روانی از زن و مرد مقرراتی را درخصوص حذف نام همسر از اسناد سجلی زن و مرد وضع کرده است.

همان‌طور که می‌دانید خانواده یکی از نهادهای مهم اجتماعی است که موردتوجه علمای مذهبی، صاحب‌نظران تعلیم و تربیت، جامعه شناسان و روان شناسان قرارگرفته است.

سنگ بنای تشکیل خانواده ازدواج است درواقع ازدواج ضامن پیدایش خانواده، حفظ و بقای نسل بشر و ابزاری برای رسیدن به خوشبختی و سعادت افراد است، اما بعضاً افراد در انتخاب شریک زندگی دچار اشتباه می‌شوند لذا مجبور به طلاق و انحلال ازدواج می‌شوند.

بعد از طلاق حذف نام همسر سابق از شناسنامه دغدغه بسیاری از زنان و مردان است، زیرا نمی‌خواهند از همسر سابق، نامی در شناسنامه‌شان باشد از همین رو قانون‌گذار همسو با این اتفاقات و نیز به جهت حمایت روحی و روانی از زن و مرد مقرراتی را درخصوص حذف نام همسر از اسناد سجلی زن و مرد وضع کرده است. حذف نام همسر از شناسنامه باعث می‌شود تا زوجین به آینده امیدوارتر بوده و بتوانند گذشته خود را راحت‌تر فراموش کنند. بعضاً استرس بودن نام همسر در شناسنامه می‌تواند مانعی بر سر راه ازدواج مجدد باشد. توجه به این نکته ضروری است که مقررات قانونی تحت شرایط خاصی به افراد اجازه می‌دهد تا نام همسر سابق خود را از شناسنامه حذف کنند درواقع اگر حذف نام همسر سابق به‌راحتی امکان‌پذیر باشد باب سوءاستفاده در این خصوص باز می‌شود به‌عنوان‌مثال ممکن است افرادی برای گرفتن وام متوسل به ازدواج صوری شوند و بعد از طلاق هم نام فرد را از شناسنامه خود حذف کنند و مجدد این کار را انجام دهند. یا اینکه در مواردی افراد موقع ازدواج مجدد با حذف نام همسر سابق از شناسنامه ازدواج سابق خود را پنهان می‌کنند و زندگی جدید خود را با دروغ شروع می‌کنند برای پیشگیری از این اتفاقات قانون‌گذار شرایطی را برای حذف نام همسر سابق تعیین نموده است که در ادامه به بررسی این شرایط می‌پردازیم.

حذف نام همسر از شناسنامه در صورت باکره بودن زوجه در حین طلاق

به گزارش فرارو همان‌طور که می‌دانید بعد از عقد نام طرفین در شناسنامه‌های یکدیگر ثبت می‌شود حال اگر طلاق در این دوران واقع شود و زن در زمان طلاق باکره باشد ثبت‌احوال با دریافت گواهی پزشکی قانونی مبنی بر تأیید باکرگی نام طرفین را از شناسنامه یکدیگر حذف می‌کند. درواقع در قانون ثبت‌احوال پیش‌بینی‌شده است زوج‌هایی که رابطه جنسی با یکدیگر نداشته‌اند بعد از طلاق می‌توانند نام همسر خود را از شناسنامه حذف کنند.

البته این در حالی است که تا مدتی قبل سازمان ثبت‌احوال با بخشنامه‌ای این موضوع را فقط به خانم‌ها محدود کرده بود به این شکل که آن‌ها با تائیدیه پزشکی قانونی مبنی بر باکره بودن می‌توانستند نام همسر سابق خود را از شناسنامه‌شان پاک کنند. اما دیوان عدالت اداری این بخشنامه را باطل کرد و درنتیجه این امکان برای آقایان نیز فراهم شد تا درصورتی‌که خانم باکره تشخیص داده شود، بتوانند نام همسر خود را از شناسنامه حذف کنند.

حذف نام همسر از شناسنامه در صورت باکره نبودن زوجه در حین طلاق

حال اگر زن باکره نباشد و از همسر اول خود جداشده باشد تا قبل از ازدواج دوم، نام همسر اول در شناسنامه وی باقی خواهد ماند و تنها پس از ازدواج دوم می‌تواند تقاضای حذف نام همسر اول را از شناسنامه خود به ثبت‌احوال ارائه کند. درخصوص مرد هم حذف نام همسر اول از شناسنامه وی درصورتی‌که همسر اول باکره نباشد منوط به ازدواج مجدد و نیز ثبت رسمی ازدواج و ثبت‌نام همسر دوم در شناسنامه فرد است بنابراین به‌صرف انتخاب همسر و معرفی آن نمی‌توان از این مقرره قانونی استفاده کرد؛ بنابراین حذف نام همسر اول از شناسنامه در این مورد صرفاً پس از وقوع ازدواج دوم و ثبت آن صورت می‌گیرد، لذا همسر دوم از ازدواج پیشین همسر خود مطلع خواهد شد.

حذف نام زن یا مردی که فوت شده است از شناسنامه همسر

اگر همسر فردی فوت کند در صورت ثبت شدن ازدواج، فرد می‌تواند با مراجعه به ادارات ثبت‌احوال نسبت به حذف نام همسر فوت شده از شناسنامه‌اش اقدام و نام همسر فوت شده را از شناسنامه‌اش حذف کند و نکته قابل‌توجه دراین‌بین این است که؛ در این قانون اشاره‌ای به فرزندان نشده است، چه اینکه مطابق اطلاق مقرره فوق حذف نام زن یا مرد از شناسنامه دیگری حتی در صورت وجود فرزند نیز امکان‌پذیر خواهد بود هرچند که نام پدر یا مادر در شناسنامه فرزندان درج خواهد شد. لازم به ذکر است که در ازدواج موقت لزوماً مشخصات زن و مرد در شناسنامه یکدیگر ثبت نمی‌شود، ولی مشخصات فرزندان متولد و حاصل از این ازدواج در شناسنامه پدر و مادر قید می‌شود و هیچ راهی برای عدم ثبت آن وجود ندارد. توجه به این نکته ضروری است که اطلاعات ازدواج و طلاق هر فردی با هر تعداد که باشد در سامانه سازمان ثبت‌احوال موجود است و حتی با حذف آن از شناسنامه نیز از این سامانه پاک نخواهد شد.

مدارک لازم برای حذف نام همسر سابق از شناسنامه

بر طبق ماده ۳۳ قانون ثبت‌احوال و قوانین مربوط به آن افرادی که به دنبال حذف واقعه ازدواج از شناسنامه خود هستند می‌توانند با ارائه مدارک لازم به اداره ثبت‌احوال نسبت به این موضوع اقدام نمایند. برای این کار متقاضی باید اصل و یا کپی طلاق‌نامه و همچنین دادنامه طلاق غیر مدخوله را به اداره ثبت‌احوال و یا دفاتر دولت تحویل دهند و در ادامه برای درخواست صدور شناسنامه جدید اقدام کنند سپس مراجع ذی‌ربط با صدور شناسنامه جدید بدون قید ازدواج پیشین موافقت خواهند کرد. منظور از طلاق غیر مدخوله این است که در ایام ازدواج رابطه جنسی بین زوجین صورت نگرفته باشد و زن باکره باشد همچنین زوجه موظف خواهد شد تا به دستور دادگاه به پزشکی قانونی مراجعه نماید تا در ادامه در صورت باکره بودن وی گواهی بکارت اخذ شود. درصورتی‌که طلاق پس از رابطه جنسی واقع شده باشد زوجین پس از ازدواج مجدد و ثبت آن در دفاتر رسمی ازدواج می‌توانند با ارائه مدارک ازدواج جدید و ثبت آن در شناسنامه به دفاتر ثبت‌احوال یا دفاتر خدمات دولتی مراجعه و درخواست حذف نام همسر سابق را بدهند.